

Handläggare
Felix Staffanson
Telefon 08-508 27 444**Till**
Stadsbyggnadsnämnden

Antagande av förslag till ändring av detaljplan för Mars och Vulcanus 1 i stadsdelen Gamla Stan (tillbyggnad av kontor)

Förslag till beslut

Stadsbyggnadsnämnden antar förslaget till ändring av detaljplan.

Amanda Horwitz
Stadsbyggnadsdirektör

Martin Schröder Anna Lina Axelsson
Bitr avdelningschef Enhetschef

SAMMANFATTNING

Planarbetet avser ändring av del av gällande detaljplan Dp 2005-01646 (laga kraft den 12 juni 2006) på fastigheten Mars och Vulcanus 1 i Gamla stan. Ändringen berör en mindre del av gällande detaljplan. Syftet med ändringen är att förtydliga planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Stadsbyggnadskontoret är positivt till planändringen och bedömer att förslaget är väl avvägt mellan de kulturhistoriska värdena, riksdagens säkerhet och stadens funktion som landets politiska och administrativa centrum. Förslaget anpassar sig väl till arkitekturen och skapar en tydligt avläsbar årsring.

Planändringen förtydligar ett planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Fastigheten ägs av staten och förvaltas genom Riksdagsförvaltningen.

Under samråd och granskning har remissinstanser yttrat sig över förtydliganden och kompletteringar i frågor som berör kulturmiljö, strandskydd och miljö kvalitetsnormer för vatten. Synpunkter har riktats mot bebyggelsens påverkan på kulturmiljövärden vilket framförts av ett par instanser. Under samrådet inkom 13 yttranden och under granskningen inkom 10 yttranden.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden antar förslaget till ändring av detaljplan.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
start.stockholm

*Bilagor: Plankarta, planbeskrivning, samrådsredogörelse GDPR,
granskningsutlåtande*

UTLÅTANDE

Syfte

Planarbetet avser ändring av del av gällande detaljplan Dp 2005-01646 (laga kraft den 12 juni 2006) på fastigheten Mars och Vulcanus 1 i Gamla stan. Ändringen berör en mindre del av gällande detaljplan.

Syftet med detaljplanen är att förtydliga planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Den gällande detaljplanen, Dp 2005-01646, beskriver varken de materiella eller immateriella kulturvärden byggnaden innehar och gör heller inte några avvägningar mellan olika kulturvärden och andra förutsättningar och krav. Behovet att göra denna typ av avvägningar kommer ur förändrade förutsättningar för riksdagens säkerhet. Vissa planbestämmelser inom det område som ändringen avser bedöms inaktuella. Föreslagen tillbyggnad är i övrigt planenlig enligt gällande detaljplan Dp 2005-01646 och de ändringar som genomförs förtydligar stadens ställningstagande. Ändringen avser även att begränsa befintlig byggrätt inom detaljplanen till att enbart innefatta den nya tillbyggnaden och säkerställa att den innergård som finns idag bevaras.

Bakgrund

Plandata

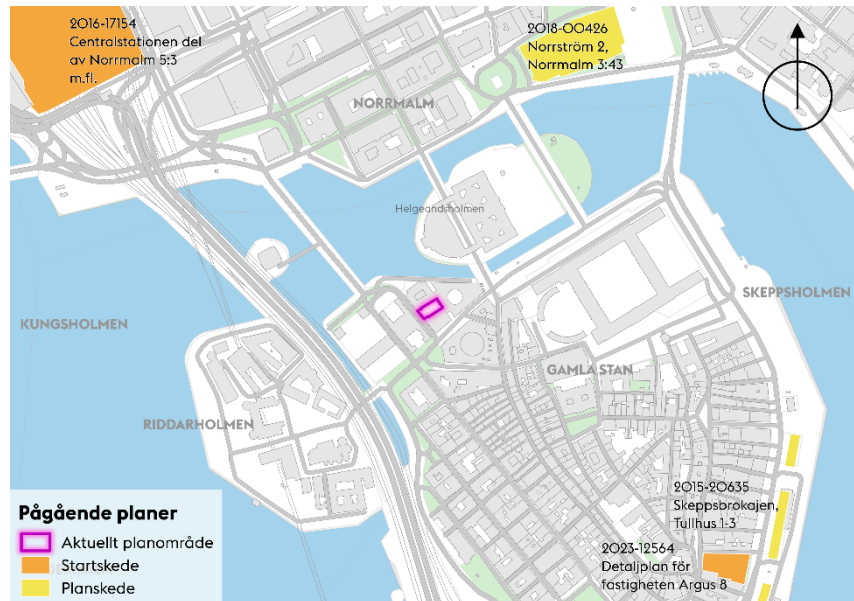
Fastigheten Mars och Vulcanus 1 är belägen i Gamla stans norra del och omges av Myntgatan, Rådhusgränd, Mynttorget och Kanslikajen. Det aktuella planområdet omfattar cirka 500 kvadratmeter och utgörs av befintlig tillbyggnad och västra gården, tillhörande ledamotshuset.

Lokalisering av aktuellt planområde.

Pågående detaljplaner i området

- Detaljplan för Skeppsbrokajen, tullhus 1-3 (dnr 2015–20635): Planen syftar till att bekräfta den verksamhet som bedrivs i tullhus 1, 2 och 3 på Skeppsbrokajen. Detaljplanen var på samråd under 2019.
- Detaljplan för fastigheten Argus 8 (dnr 2023-12564): Planen syftar till att ändra den befintliga användningen från allmänt ändamål till kontor och handel med konferens utan att genomföra ändringar i byggnadernas volymer och gestaltning. Detaljplanen förväntas gå på samråd augusti 2024.
- Detaljplan för Norrström 2 och Norrmalm 3:43 (dnr 2018-00426): Planen avser en tillbyggnad och ändring av Kungliga Operan. Detaljplanen har inte varit på samråd ännu.
- Detaljplan för Centralstationen del av Norrmalm 5:3 m.fl. (dnr 2016-17154): Planen syftar till en överdäckning av spårområden vid centralstationen inklusive en ny stationsbyggnad, ny bebyggelse med blandat innehåll och nya offentliga rum. Detaljplanen har inte varit på samråd ännu.

Pågående detaljplaner i närområdet.

Gällande detaljplaner

Gällande detaljplan är Dp 2005-01646 som fick laga kraft 12 juni 2006. Fastighetens användning är angiven som Q; användning ska anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde. Byggnaden får inte rivas. Ny byggnad får endast uppföras med i huvudsak samma omfattning som ansluter till den kulturhistoriska miljön endast om befintlig byggnad till väsentlig del skadats i våda. Ingen genomförandetid återstår.

Markägoförhållanden

Fastigheten ägs av staten och förvaltas genom Riksdagsförvaltningen.

Relaterade beslut och styrande dokument

Riksintressen

Planområdet ligger inom riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården. Området bedöms särskilt kulturhistoriskt värdefullt och är utpekat som värdekärna och är ett uttryck för Sveriges maktcentra. Byggnader som ingår i värdekärnor har hög känslighet för förändringar. Det innebär i princip att utpekade byggnader ska bevaras. Huvudfokus i stadens hantering är att särskilt kulturhistoriskt värdefulla byggnader inte får förvanskas och att alla ändringar ska utföras varsamt och med beaktande av värdebärande byggnadsdelar och karaktärsdrag.

Översiktsplan

I översiktsplanen framgår värdet av att Gamla stan och Riddarholmens synnerligen höga kulturhistoriska värden bevaras och att Gamla stan förblir en levande stadsmiljö med en blandning av verksamheter och boende. Stockholm är i sin egenskap av huvudstad Sveriges mest komplexa och mångfacetterade urbana kulturmiljö.

Stockholms byggnadsordning

Bebyggelsen ligger inom det som i byggnadsordningen klassas som medeltida stadskärna. I vägledningen för medeltida stad så pekas det bland annat ut att ändringar av byggnader ska ske så att de är förenliga med de särskilt höga kulturvärdena.

Kommunala beslut i övrigt

Den 23 maj 2019 fattade stadsbyggnadsnämnden beslut om bygglov (dnr 2018-16576) för en tillbyggnad på ledamotshuset i Gamla stan. Den aktuella tillbyggnaden utgör en mindre del av en större ombyggnation och innebar att västra gården mot Rådhusgränd går från ett öppet rum till en sluten innergård. Riksdagens säkerhet var det huvudsakliga motivet till tillbyggnaden. Kontoret bedömde tillbyggnaden som planenlig och stadsbyggnadsnämnden fattade beslut i enlighet med kontoret.

Bygglovet överklagades av Samfundet S:t Erik. Länsstyrelsen och Mark- och miljödomstolen delade stadens bedömning, men den 10 november 2021 upphävdes bygglovet genom dom i Mark- och miljööverdomstolen. Domstolen fann med stöd i Riksantikvarieämbetets yttrande i ärendet att aktuell tillbyggnad stred mot förvanskningförbudet 8 kap. 13 § PBL och gällande detaljplan.

Domstolen konstaterade att detaljplanen uttrycker sig på så sätt att ledamotshusets kulturmiljövärden ska ges företräde framför alla andra intressen. Däribland de säkerhetsintressen som Riksdagsförvaltningen hänvisat till som skäl för tillbyggnaden. Den 25 augusti 2022 beslutade stadsbyggnadsnämnden att godkänna start-PM för aktuellt planarbete i syfte att klargöra stadens intresseavvägningar och förtydliga planmässigt stöd för aktuell tillbyggnad.

Nuvarande förhållanden

Den byggnadsdel som regleras inom denna planändring är redan uppförd och är en del i en större renovering av ledamotshuset som helhet. Syftet med byggnadsdelen är att höja säkerheten och

möjligheten att kontrollera in- och utpassering samt att förbättra tillgängligheten inne i byggnaden.

Rådhusgränd efter tillbyggnad. Tillbyggnaden är byggnadsdelen med slät puts mellan de två övriga byggnadskropparna till vänster i bild. Foto: Riksdagsförvaltningen

Planförslaget

Planens innehåll

Planändringen möjliggör den tillbyggnad som redan idag finns på platsen och som består av fem våningar varav en i suterräng mot Rådhusgränd. Flyglarna som omgärdar den västra gården har byggts samman med fler lokaler för riksdagens ledamöter och mot innergården tillgodoses också behovet av en ny hörsal inom Riksdagsförvaltningens bestånd. Hörsalen är tillgänglig för besökare och har plats för cirka 100 personer. Tillbyggnadens grundläggande syfte har sitt ursprung i de krav som ställs på säkerhet och funktion.

Illustration med aktuell tillbyggnad i mörk grå markering. Illustration: White.

Arkitektonisk idé

Tillbyggnadens höjd har anpassats till de befintliga flyglarna för att ansluta i skala och ger hela byggnaden en genomgående takfotshöjd. Det förstärker att ledamotshuset är en sammanhållen byggnad. Mot gata och gård har gestaltningen anpassats på tillbyggnaden till den befintliga byggnadens flyglar avseende såväl materialval och proportioner som kulör.

Fasaden mot gatan dras in för att låta de befintliga flyglarna vara de mest framträdande mot gatan. Detaljutformningen av fönster, fönsteromfattningar, takfot och gördellist skiljer sig från de befintliga flyglarna. Tillbyggnaden utförs med diskreta fönsteromfattningar och listverk i kalksten. Fasader förses med puts i en rödockra kulör som stämmer överens med befintliga flyglar. Tillbyggnaden ansluter även materialmässigt till flyglarna genom sin granitsockel och sitt koppartak.

Gårdsfasaden är öppnare och har ett tydligt eget uttryck med anpassning i färg, material och höjd. Bottenvåningens hörsal är utskjutande och fasaden har ett portikmotiv i kalksten som kopplar fasaden till den motstående stenportiken samt departementsfrisen från 1930-talet.

Sammantaget innebär detta att det blir tydligt att tillbyggnaden utgör en ny årsring.

Fasad mot Rådhusgränd (vänster). Tillbyggnadens fasad mot västra gården (höger). I suterräng mot gården syns ny hörsal i bottenvåningen (höger). Foto: Ahrbom och Partner

Planförslagets konsekvenser

En socialt sammanhållen stad

Trygghet

Västra gården har tidigare varit omgärdad på tre av fyra sidor med bebyggelse vilket gjort det till en sluten plats utan uppsyn under stora delar av dygnet. Framförallt nattetid då få ögon finns på platsen. Genom planförslaget försvinner allmänhetens tillgång till platsen vilket bidrar till att Rådhusgränd blir en tryggare plats att röra sig längs med.

Jämställdhet

Gamla stan och innerstaden omfattar en blandning av funktioner med bostäder, service, kultur och arbetsplatser och är därför befolkat både dag- och kvällstid. Då allmänhetens tillgång till västra gården försvinner ökar den upplevda tryggheten och bör innebära att såväl kvinnor som män känner sig trygga när de rör sig genom området.

Kulturmiljö i en växande stad

Tillbyggnaden har positiva konsekvenser för det överordnade värdet, berättelsen om det svenska statsskicket, eftersom den

möjliggör en långsiktig, fortsatt och mer effektiv verksamhet för Sveriges riksdag. Kontakten mellan västra gården och Bondeska palatset (Högsta domstolen) utgår med tillbyggnaden. Detta innebär enligt den kulturhistoriska konsekvensbedömningen en märkbar och i delar försämrande förändring. Genom betydelsefulla dokumentvärden, inpassning i skala och värdet av den statliga förvaltningen på platsen bedöms tillbyggnaden inte förvanskande av kvarterets kulturhistoriska värde.

Stockholms huvudstadsfunktion är inte specifikt utpekad som ett riksintresse, men får anses vara av intresse för riket. Uttrycket för funktionen återfinns i riksintressebeskrivningen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden, men särskilt från 1600-talet och framåt. Möjligheten att kunna fortsatt bedriva denna typ av verksamhet på denna plats har ett stort positivt värde för kulturmiljön.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att det immateriella kulturvärdet av verksamheten på platsen är överordnat andra värden. Påverkan på de kulturhistoriska värdena är godtagbar med hänsyn till det övergripande kulturhistoriska värdet.

Västra gården före (vänster, foto: Riksdagsförvaltningen) och efter ombyggnation (höger, foto: Ahrbom och Partner).

Arkitektur och gestaltning

Planförslaget möjliggör bebyggelse av hög kvalitet som tar stor hänsyn till kulturhistorien. Tillbyggnaden är väl anpassad till det befintliga ledamotshuset genom att tillbyggnaden har samma tak- och fasadmateriell som befintliga flyglar som även stämmer överens i kulör. Tillbyggnaden har även anpassats i sin skala som gör att hela byggnaden får en gemensam takfot. Med små detaljer, såsom att fönster ges en omfattning av kalksten, gör det att tillbyggnaden ändå bildar en tydligt avläsbar årsring.

Klimat, miljö, hälsa och säkerhet

Området är beläget inom avrinningsområdet för ytvattenförekomsten Norrström för vilken fastställda miljökvalitetsnormer ska följas.

Med hänsyn till Östra Mälarens vattenskyddsområde och till miljökvalitetsnormerna för vatten är det viktigt att planens genomförande inte medför en negativ påverkan på vattenkvaliteten.

Ändringen av detaljplanen bedöms inte påverka möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten negativt. Delvis för att ändringen syftar till att minska den befintliga byggrätten, delvis för att det tekniska avrinningsområdet leder till Henriksdals reningsverk och tillbyggnaden är försedd med filterbrunnar som ska hantera de tungmetaller som Henriksdals reningsverk inte är utrustat med att hantera.

Planprocess

Process

Planarbetet bedrivs med standardförfarande.

Planarbetet bedrivs med standardförfarande. Plansamråd genomfördes mellan 23 maj och 4 juli 2023. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, samt på stadsbyggnadskontorets hemsida. Samrådsmöte hölls inte då förslaget inte bedöms ha en påverkan för en större mängd människor. Under samrådet inkom totalt 13 yttranden, alla från olika remissinstanser.

Granskning genomfördes mellan den 28 februari och den 26 mars 2024. Information skickades ut enligt sändlista till remissinstanser, berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen samt andra intressenter som under samrådet skriftligen framfört synpunkter. Planförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, samt på stadsbyggnadskontorets hemsida. Under granskning inkom totalt 10 yttranden, alla från olika remissinstanser.

Med anledning av de synpunkter som framförts under granskningen föreslår kontoret att förslaget ändras så att det tydligare framkommer i planbeskrivningen att frågan om strandskydd inte prövas. Denna ändring bedöms vara en mindre revidering av redaktionell karaktär varpå planförslaget därmed inte bedöms behöva granskas på nytt.

Tidigare ställningstaganden i ärendet

Ärendet behandlades i stadsbyggnadsnämnden den 25 augusti 2022 vid beslut om planstart. Nämnden beslutade om planstart i enlighet med stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Nästa tillfälle ärendet behandlades i stadsbyggnadsnämnden var 30 november 2023 vid redovisning av plansamråd. Nämnden godkände redovisningen och beslutade om revidering av planförslaget och att det skulle ställas ut för granskning i enlighet med stadsbyggnadskontorets utlåtande.

Samlade synpunkter

Under granskningen inkom synpunkter från två instanser som ansåg att förändringarna av ledamotshuset står i strid med förvanskingsförbudet i plan- och bygglagen samt ett flertal uttryck för riksintresset. Stadsbyggnadskontoret delar inte de synpunkter som inkommit om att förändringarna som denna detaljplan medför står i strid med förvanskingsförbudet i plan- och bygglagen eller uttryck för riksintresset.

En rådgivande synpunkt har lämnats kring strandskydd där stadsbyggnadskontoret kommer att göra ett förtydligande i planbeskrivningen avseende strandskydd att det inte prövas inom ramen för denna ändring av detaljplan.

Ytterligare en rådgivande synpunkt har lämnats gällande att staden borde teckna avtal med Riksdagsförvaltningen om uppföljning och underhåll av deras filterbrunnar. Syfte är att säkerställa att möjligheterna för att uppnå goda miljökvalitetsnormer för vatten inte påverkas negativt. Stadsbyggnadskontoret har inte för avsikt att teckna något sådant avtal i det här skedet.

Undersökning av betydande miljöpåverkan

Stadsbyggnadskontoret har i samband med plansamråd beslutat att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. miljöbalken att en miljöbedömning behövde göras. Detta utvecklas ytterligare i planbeskrivningen.

Samråd med länsstyrelsen om huruvida planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan har skett.

Planavtal

Planavtal har tecknats med byggaktören för att täcka kontorets kostnader i samband med upprättande av detaljplanen.

STADSBYGGNADSKONTORETS SAMMANVÄGDA STÄLLNINGSTAGANDE

Stadsbyggnadskontoret är positivt till planändringen och bedömer att förslaget är väl avvägt mellan de kulturhistoriska värdena, riksdagens säkerhet och stadens funktion som landets politiska och administrativa centrum. Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget anpassar sig väl till arkitekturen och skapar också en tydligt avläsbar årsring.

Från de inkomna synpunkterna har intressekonflikter mellan riksdagens säkerhet och kulturmiljö kunnat identifieras. Gällande detaljplan, Dp 2005-01646, beskriver varken de materiella eller immateriella kulturvärden byggnaden innehar och gör heller inte några avvägningar mellan olika kulturvärden och andra förutsättningar och krav. Behovet av sådana avvägningar uppstår på grund av förändrade förhållanden rörande riksdagens säkerhet. Vissa planbestämmelser inom det berörda området bedöms således vara föråldrade. Båda dessa intressen är allmänna intressen. Stadsbyggnadskontoret bedömer i det här fallet att riksdagens säkerhet är överordnat kulturmiljön. Stadsbyggnadskontoret delar inte de synpunkter som inkommit om att förändringarna som denna detaljplan medför står i strid med förvanskningsförbudet i plan- och bygglagen.

Synpunkter avseende miljö kvalitetsnormer för vatten och strandskydd har inkommit. Stadsbyggnadskontoret har gjort ett förtydligande i planbeskrivningen avseende strandskydd.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att den föreslagna tillbyggnaden i övrigt följer de riktlinjer som fastställts i den gällande detaljplanen Dp 2005-01646 och anser fortsatt att dessa förändringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden antar förslaget till detaljplan.

SLUT